

Verslag workshop 2: Meertalige kinderen met selectief mutisme

Dr. Maretha de Jonge is cognitief gedragstherapeute en gezondheidspsychologe. Zij werkt op de afdeling Kinder-en jeugdpsychiatrie van het Universitair Medisch Centrum Utrecht, doet aan wetenschappelijk onderzoek naar selectief mutisme en ASS en behandelt kinderen met ontwikkelingsstoornissen. Ze ontwikkelde het gedragstherapeutisch behandelprogramma 'Spreekt voor zich'. www.spreektvoorzicht.nl

De deelnemers aan deze workshop zijn vooral ouders, leerkrachten, begeleiders, directie van een school, (student)logopedisten en een psycholoog.

Deze workshop behandelt meertaligheid en de vraag of een meertalige opvoeding leidt tot een grotere kwetsbaarheid voor selectief mutisme? Op zich is meertaligheid geen probleem, integendeel. Meertaligheid is goed voor het brein. Het stimuleert de hersenen, de cognitie, de creativiteit en flexibiliteit. Uit de literatuur weten we echter dat opgroeien in tweetaligheid, leidt tot een verhoogde kans op selectief mutisme. Als je angstig, perfectionistisch en koppig bent en een sterke wil hebt, kunnen deze mix van karaktereigenschappen een probleem vormen voor een verhoogde kans op selectief mutisme. Bijkomend is er de vraag in welke mate tweetaligheid, meertalig opvoeden, familiegeschiedenissen, de lagere opleiding en sociale status bij migratie- of vluchtelingenproblematiek, ... een rol spelen bij een verhoogde kans tot selectief mutisme. Maretha de Jonge onderzoekt de link tussen een meertalige opvoeding en selectief mutisme. 209 kinderen met selectief mutisme werden bevraagd. De meeste kinderen werden in Nederland geboren. Uit de gedragsvragenlijst van de leerkrachten komt bijvoorbeeld naar voor dat eentalige kinderen angstiger zijn. Dit onderzoek is nog lopende. Maretha is daarom nog erg voorzichtig om uit het onderzoeksmateriaal conclusies te trekken.

Is er een verschil tussen een 'stille periode' en 'selectief mutisme'?

De term 'een stille periode' wordt door linguïsten gebruikt; selectief mutisme door psychologen. Hebben zij het over hetzelfde? Als een kind met een nieuwe taal geconfronteerd wordt, reageert elk kind daar anders op. Het ene kind blijft gewoon voluit praten. Anderen stoppen met praten, dan experimenteren ze met de nieuwe taal en daarna beginnen ze te praten in de nieuwe taal. In een nieuwe taalomgeving heeft een kind tussen 3 en 8 jaar ongeveer 6 maanden nodig om de taal aan te leren. Op oudere leeftijd kan deze periode langer duren. De periode dat een kind stopt met praten, is de stille periode. Meestal blijven kinderen in deze periode wel hun moedertaal spreken.

Als er een stille periode is bij een meertalige opvoeding, hoe lang mag dit duren?

Duurt deze periode langer dan 6 maanden, is het volgens linguïsten pas een probleem. Bij selectief mutisme wordt gezegd dat het zwijgen na één maand een probleem is. Zacht pratende kinderen hebben meestal geen selectief mutisme, maar soms is het moeilijk te diagnosticeren. Wanneer gaat het om angst? Wanneer gaat het om een taalproblematiek? Daarom is het

belangrijk om meer te weten van de taalgeschiedenis en van eventuele taaltrauma's. Bepaalde mijlpalen in de ontwikkeling van taal kunnen immers trauma's opleveren. Trauma's hebben een weerslag op het zelf- en sociaal vertrouwen.

Wat is de taalgeschiedenis van het kind? Zijn er taaltrauma's?

Een taalgeschiedenis is erg individueel maar kenmerkt zich ook door invloeden van buitenaf. Taal is verbonden met emoties en loyaliteit aan bepaalde personen. Een taal kan erg gevoelig liggen in bepaalde situaties. Een jongen van Marokkaanse origine gaat bijvoorbeeld op vakantie naar Marokko, krijgt een taalschok, zwijgt en blijft zwijgen ook als de vakantie voorbij is. Ook de omgeving speelt een rol en de ene school speelt al beter in op de taal problematiek dan de andere. Een Scandinavisch kindje werd bijvoorbeeld terecht gewezen omwille van haar accent en dit gaf haar sociale angst. Of een Frans meisje verhuist naar een ander land, ze gaat voor de eerste keer naar school en begint haar verhaal in het Frans te vertellen. Iedereen in de klas moet heel hard lachen. Deze individuele ervaringen moeten in kaart gebracht worden. Een huisbezoek bij de ouders brengen, zou meer inzicht kunnen bieden.

Vragen om de taalgeschiedenis van het kind te overlopen:

- Is de moedertaal al dan niet een minderheidstaal?
- Wanneer spreekt het kind welke taal? Spreekt het eerst de ene taal (*successive bilingual*) of het spreekt het verschillende talen door elkaar (*simultaneous bilingual*)
- Met wie speelt het kind? Welke taal wordt er dan gesproken?
- Welke taal spreken de kinderen van een gezin onderling? Welke taal spreken ze met oma en opa? Welke taal spreken ze met hun (gescheiden) ouders?
- Hoe is het contact met de familie in het buitenland?

Twaalf jaar is meestal de leeftijd dat kinderen zich aanmelden voor psychische hulp. Dikwijls zijn er al voortekenen, te beginnen tussen 4 en 6 jaar, of al rond 2,5 jaar. Hoe lager opgeleid, hoe meer verwijzingen er via de school gebeuren. Hoe hoger opgeleid, hoe meer ouders zelf contact met de hulpverlening opnemen.

Enkele suggesties ...

- Het is moeilijk om te bepalen wanneer je moet starten met therapie. Verlegenheid bij peuters is normaal. We vragen veel van kinderen. Onze behandeling is niet altijd ideaal voor 3 à 4-jarigen. Misschien moeten we kinderen eerst laten rijpen.
- Je moet kinderen respecteren zoals ze zijn en stapje voor stapje aan de slag gaan. Over het algemeen zijn kinderen met selectief mutisme minder flexibel dan andere kinderen en hebben ze meer slaapproblemen. Leer technieken om die koppigheid positief te gebruiken. Zingen, verhaaltjes lezen en spelletjes spelen zijn belangrijke activiteiten om van angst af te komen.
- Wat vertellen we kinderen met selectief mutisme zelf? Kleine kinderen zeggen meestal zelf: 'ik wil niet, ik ga wel praten als ik later groot ben'. Kinderen weten het vaak niet, waarom ze niet praten. Diegenen die eruit groeien, weten het ook vaak niet. Moet je het vertellen aan de andere leerlingen van de klas? Ja, je kan dit op een speelse manier doen.
- Is het geen cultureel gegeven waarbij vrouwen vaker rustiger en teruggetrokken zijn? In bepaalde culturen wordt het aangemoedigd om als vrouw zwijgzaam hoort te zijn. Dan onderzoek je hoe de communicatie doorheen generaties binnen een familie verloopt.
- Tegen je kind spreek je de taal die je zelf als ouder het beste spreekt. Het aan leren van het Nederlands laat je beter over aan de school of derden.
- Ouders weten het meestal het beste. Zij zijn de ervaringsdeskundigen bij uitstek.